

Lainopillinen osasto

7.4.1988

Työeläkelaitoksille

ELÄKETURVA SIIRRYTTÄESSÄ ELÄKEJÄRJESTELMÄSTÄ TOISEEN

Eläketurvakeskuksen hallitus on 6.4.1988 hyväksynyt jäljempänä olevat ohjeet eläketurvasta siirryttäessä eläkejärjestelmästä toiseen. Valmistelutyö on tehty Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten edustajien muodostamassa tulkintaryhmässä, jossa ovat olleet mukana myös julkisten eläkejärjestelmien edustajat.

Ohjeisiin on pyritty kirjaamaan nykyinen käytäntö sellaisena kuin se on säännösten ja vakiintuneen käytännön mukaan. Tarkoitus on lisäksi, että säännösten osittaisesta puutteellisuudesta huolimatta käytäntö rajoitussäännön ja harkinnanvaraisen palkan soveltamisessa siirtymistilanteissa muodostuisi koko työeläkejärjestelmän piirissä mahdollisimman yhdenmukaiseksi.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivistoinen

Tapio Karsikas

MCS

Lainopillinen osasto

7.4.1988

ELÄKETURVA SIIRRYTTÄESSÄ ELÄKEJÄRJESTELMÄSTÄ TOISEEN

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

1	Eläketurvan muutos yksityiseltä sektorilta julkiselle sektorille	1
1.1	Yksityinen yhteisö tai laitos valtion haltuun lailla tai asetuksella	1
1.2	Yksityisen yhteisön tai laitoksen ottaminen valtion haltuun muutoin kuin lailla	1
1.3	Yksityinen laitos VAL-laitokseksi	2
1.4	Yksityinen laitos VALTAVA-laitokseksi	3
1.5	Yksityisen yhteisön tai laitoksen kunnallistaminen	4
1.6	Erityislaki sairaanhoito- ja huoltolaitoksista	4
1.7	Osakeyhtiö tai yhdistys eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi ..	5
1.8	Siirtyminen LEL:n piiristä VEL:n tai KVTEL:n piiriin ...	6
2	Eläketurvan muutos julkiselta sektorilta yksityiselle sektorille	7
2.1	Valtion yhteisö tai laitos yksityiseksi	8
2.2	Kunnallinen yhteisö tai laitos yksityiseksi	8
2.3	Työntekijä siirtyy toisen työnantajan palvelukseen	9
3	Julkisen sektorin sisäiset siirtymiset	9
3.1	Julkisyhteisön sisäiset siirtymiset	9
3.2	Julkisyhteisöjen väliset siirtymiset	9
4	Yhteenveto eläketurvasta eläkejärjestelmien välisissä siirroissa	10
5	Eräitä erityistilanteita	11
5.1	Työkyvyttömyyseläke	11
5.1.1	Rajoitussäännös	11
5.2	Tuleva aika	12
5.3	Harkinnanvarainen eläkepalkka	13

Lainopillinen osasto

7.4.1988

ELÄKETURVA SIIRRYTTÄESSÄ ELÄKEJÄRJESTELMÄSTÄ TOISEEN

Tässä yleiskirjeessä on käsitelty eläketurvan järjestelyä tilanteissa, joissa työnantajaan tai työs-kentelyyn kohdistuu muutos, jolla voi olla vaikutus-ta eläketurvan kannalta. Muutostilanteet (siirtymiset) on jaettu yksityiseltä sektorilta julkiselle sektorille ja päinvastoin tapahtuviin sekä julkisen sektorin sisäisiin muutostilanteisiin.

1

Eläketurvan muutos yksityiseltä sektorilta julkiselle sektorille

1.1

Yksityinen yhteisö tai laitos valtion haltuun lailla tai asetuksella

Milloin yksityinen yhteisö tai laitos otetaan valtion haltuun lailla tai asetuksella, siirtyvän henkilöstön työsuhteet katkeavat eläketurvan kannalta ja niistä muodostuu TEL-vapaakirjoja. Siirtyneellä henkilöllä on kuitenkin valtion eläkelain (VEL) 5 §:n 5 momentin 2 kohdan nojalla oikeus lukea tässä yhteisössä tai laitoksessa palvelemaansa aika eläkeajaksi VEL-eläkkeessä. Edellytyksenä on, että henkilö on ollut yhteisön tai laitoksen palveluksessa silloin, kun se on otettu valtion haltuun, ja hän on sen mukana siirtynyt välittömästi valtion palvelukseen. Yksityinen palvelus otetaan huomioon myös lisäeläketurvan saamisen edellytyksenä olevaa kolmen vuoden, mutta ei kuuden kuukauden vähimmäispalvelusaikaa laskettaessa.

Kun henkilö saavuttaa oikeuden eläkkeeseen TEL:n nojalla, VEL-eläkkeestä vähennetään TEL:n mukainen eläke siltä osin kuin se perustuu saamaan palvelusaikaan kuin VEL-eläke. TEL:n alainen palvelus lasketaan VEL-eläkkeeseen VEL:n mukaisella karttumisprosentilla, mutta eläkkeestä vähennetään TEL:n mukaan karttunut eläke. Näin ollen siirtynyt henkilö on kokonaiseläketurvan kannalta samassa asemassa kuin hän olisi, jos työnantajana olisi palveluksen alusta asti ollut valtio.

1.2

Yksityisen yhteisön tai laitoksen ottaminen valtion haltuun muutoin kuin lailla

Kun yksityinen yhteisö tai laitos siirtyy kokonaan tai osaksi valtion haltuun muutoin kuin lain tai asetuksen nojalla (esimerkiksi yrityskaupalla), VEL:n alainen palvelus alkaa omistussuhteen muuttu-

MCSII

Lainopillinen osasto

7.4.1988

misesta lukien. Eläketurvan piiriin tuleminen edellyttää kuitenkin yhden kuukauden yhdenjaksoista palvelusta siirtymisen jälkeen. Aikaisemmasta palvelusta on TEL-eläkeoikeus. VEL-eläkettä varten ei näissä tilanteissa voida lukea yksityistä palvelusta. Sitä ei oteta huomioon myöskään lisäeläketurvan saamisen edellytyksenä olevia vähimmäispalvelusaikoja laskettaessa.

Koska yleinen eläkeikä valtion palveluksessa on alempi kuin yksityisessä palveluksessa, henkilön kokonaiseläketurva ei toteudu vielä hänen saavuttaessaan valtion palveluksessa eläkeiän. Tällaisessa tapauksessa hän voi jatkaa valtion palvelusta, kunnes hänelle syntyy eläkeoikeus yksityisenkin palveluksen osalta. Toisaalta hän voi ottaa TEL-eläkkeen varhennettuna vanhuuseläkkeenä yhtä aikaa VEL-eläkkeen kanssa.

Jos valtio ostaa yksityisen yhtiön kaikki osakkeet, eläketurva säilyy siitä huolimatta TEL:n alaisuudessa.

1.3

Yksityinen laitos VAL-laitokseksi

Yksityisistä valtionapua saavista laitoksista kuuluvat eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetun lain (VAL 382/69) piiriin ne, joita koskevissa erikoislaissa ja asetuksessa on nimennäinen säännös oikeudesta saada eläkekustannuksia varten valtionapua (VAL-laitos).

VAL-laitosten henkilökunnasta kuuluvat TEL:n piiriin ne, joiden osalta VAL-laitoksella ei ole oikeutta lakisääteiseen valtionapuun. Jos VAL-laitoksen palveluksessa oleva henkilö suorittaa laitoksessa useammanlaatuista työtä ja töistä vain osa on sellaisia, että niistä maksettavaan palkkaan suoritetaan valtionapua, henkilön eläketurva jakautuu siten, että siltä osin kuin palkkaukseen saadaan lakisääteistä valtionapua, eläketurva määräytyy VAL:n mukaisesti ja muutoin TEL:n mukaisesti (TEL 1 a §).

Jos henkilön samasta työstä maksettavaan palkkaan ei saada kokonaisuudessaan valtionapua, VAL:n nojalla myönnettävän eläkkeen perusteena olevana palkkana otetaan huomioon palkka vain siltä osin kuin siihen on saatu valtionapua. Jotkin VAL-laitokset ovat tosin järjestäneet valtionapuun oikeutetun ja maksetun palkan erotukselle TEL-vakuutuksen.

Lainopillinen osasto

7.4.1988

Ennen VEL:n voimaantuloa VAL-laitoksen työntekijöille, joiden eläkekustannuksiin saatiin lakisääteistä valtionapua yli 50 prosenttia, ei tarvinnut ottaa TEL-vakuutusta. Heidän eläketurvansa järjestettiin laitoksen oman eläkesäännön avulla. Tällaiset laitoksen palveluksesta ennen VEL:n voimaantuloa (1.1.1967) eronneet henkilöt eivät voi saada lainkaan eläketurvaa laitoksessa palvelemissaan ajan osalta eli heillä ei ole vapaakirjaoikeutta. Jos tällainen henkilö on kuitenkin myöhemmin palannut VEL:n alaiseen palvelukseen, VAL-laitoksessa palveltu aika luetaan eläkeajaksi VEL-eläkkeessä.

1.4

Yksityinen laitos VALTAVA-laitokseksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon aiemmin valtionapua saaneiden toimintayksikköjen koko henkilökunta kuuluu 1.1.1984 alkaen suoraan VEL:n alaisuuteen. Muutos liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon valtionapujärjestelmän uudistukseen (ns. VALTAVA-lainsäädäntö). Myös 1.1.1984 jälkeen perustetut laitokset kuuluvat VALTAVAN piiriin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (SVOL 677/82) 22 §:ssä on säädetty, että jos aikaisemmin VAL:n piiriin kuulunut laitos jatkaa toimintaansa yksityisenä toimintayksikkönä, jolta kunta hankkii sosiaali- ja terveyspalveluja, on tällaisen toimintayksikön palveluksessa olevalla henkilöllä oikeus valtion varoista kustannettavaan eläkkeeseen samojen säännösten mukaan kuin valtion palveluksessa olevalla henkilöllä 1.1.1984 lukien.

Myös niillä tällaisessa toimintayksikössä työskentelevillä henkilöillä, joiden palkkukseen ei ole aikaisemmin saatu lakisääteistä valtionapua, on sama oikeus. Näin ollen nekin tällaisessa toimintayksikössä työskentelevät henkilöt, jotka aikaisemmin kuuluivat TEL:n piiriin, ovat siirtyneet VEL:n piiriin ja TEL-vakuutukset heidän osaltaan ovat VALTAVAN voimaantultua käyneet tarpeettomiksi. Ennen VALTAVAA palvellusta ajasta muodostetaan TEL-vapaakirja ja eläketurva muodostuu samanlaiseksi kuin kohdassa 1.2.

Näissä tilanteissa VEL-eläkkeen perusteena olevana palkkana on henkilölle tästä työstä maksettu palkka kokonaisuudessaan, joten edellä VAL-laitosten kohdalla esitettyä ongelmaa ei VALTAVA-laitosten kohdalla esiinny.

MCSII

Lainopillinen osasto

7.4.1988

1.5

Yksityisen yhteisön tai laitoksen kunnallistaminen

Milloin yksityinen yhteisö tai laitos kunnallistetaan, henkilökunnan työsuhteet katkeavat eläketurvan kannalta ja yksityisestä palveluksesta muodostetaan TEL-vapaakirja. (Yksityisen sairaanhoito- tai huoltolaitoksen kunnallistamisesta on säädetty erityislaki ks. kohta 1.6.) Eläketurva siirtyy omistusoikeuden siirtymisestä lukien TEL:n piiristä Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (KVTEL) alaisuuteen. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on kuitenkin, että palvelus on siirtymisen jälkeen jatkunut vähintään kuukauden. TEL:n alaista palvelusta ei oteta huomioon KVTEL-lisäeläketurvan saamisen edellytyksenä olevia karenssiaikoja laskettaessa eikä siirtymistä edeltänyttä palvelusaikaa lueta yleensä eläkeajaksi KVTEL-eläkettä määrättäessä. (Palvelusaikaa siirtyneessä laitoksessa ennen 1.7.1962 voidaan eräin edellytyksin lukea lisäeläkkeessä eläkeajaksi.)

Vanhuuseläkeikä on KVTEL-eläkejärjestelmän mukainen. Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöstä (KVTEL 1 § 3 ja 4 mom.) riippuu, voiko henkilö jatkaa palvelustaan eläkeiän täyttämisen jälkeen siihen saakka, kunnes saavuttaa oikeuden TEL:n mukaiseen eläkkeeseen. TEL-eläkkeen varhentaminen on mahdollista 60 ikävuodesta alkaen, mutta tällöin eläke on pienempi. Milloin henkilön vanhuuseläkeikä on 53-59 vuotta, vanhuuseläkettä ei ole mahdollista saada samanaikaisesti ennen siirtymistä ja siirtymisen jälkeen palvelullta ajalta. Näihin eläkeikäryhmiin kuuluvat esimerkiksi linja-autonkuljettaja linjalii-kenteessä ja säännöllistä kolmivuorotyötä tekevät, joiden kohdalla edellä mainittu tilanne voisi tulla kysymykseen.

1.6

Erityislaki sairaanhoito- ja huoltolaitoksista

Yksityisen sairaanhoito- tai huoltolaitoksen kunnallistamisen yhteydessä tulee sovellettavaksi erityislaki yksityisen sairaanhoito- ja huoltolaitoksen henkilökunnan aseman järjestämisestä laitoksen siirtymässä kunnan tai kuntainliiton omistukseen (417/68). Lain säännösten mukaan kunnan tai kuntainliiton palvelukseen siirtyneen henkilön KVTEL-eläkkeessä otetaan huomioon myös henkilön aikaisempi palvelus po. laitoksessa eläkkeeseen oikeuttavana palvelusajana. Kun henkilö saavuttaa oikeuden TEL-eläkkeeseen ennen siirtymistä olleesta palveluksesta, KVTEL-eläkkeestä vähennetään TEL-vapaakirjaa

Lainopillinen osasto

7.4.1988

vastaava määrä. Näin ollen siirtynyt henkilö on kokonaiseläketurvan kannalta samassa asemassa kuin hän olisi, jos siirtynyt laitos olisi ollut kunnallinen palveluksen alusta asti.

Yksityisen työsuhteen vakuuttanut eläkelaitos ja Kunnallinen eläkelaitos voivat po. lain mukaan sopia eläkevastuun siirtämisestä Kunnalliselle eläkelaitokselle. Tällöin henkilö saa po. laitoksessa palvelmansa ajan osalta koko eläkkeensä Kunnallisesta eläkelaitoksesta.

1.7

Osakeyhtiö tai yhdistys eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi

Eräät luonteeltaan yksityisoikeudelliset osakeyhtiöt ja yhdistykset voivat niin halutessaan liittyä Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi, jolloin niiden työntekijöiden eläketurva siirtyy KVTEL:n alaisuuteen. Sähkölaissa (319/79) tarkoitettu sähkölaitosta ylläpitävä osakeyhtiö ei kuitenkaan voi liittyä Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi.

KVTEL 1 §:n 4 momentin mukaan Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi liittyvältä osakeyhtiöltä edellytetään, että

- kaikki osakkeet ovat kuntien, kuntainliittojen taikka eläkelaitoksen jäsenyhteisön omistuksessa,
- osakkeita yhtiöjärjestyksen mukaan saadaan luovuttaa vain kunnille, kuntainliitoille tai eläkelaitoksen jäsenyhteisöille ja
- osakeyhtiö on eläkelaitoksen ohjesäännössä määrättävällä tavalla liittynyt eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi.

Jos tällaisen osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä muutetaan siten, että osakkeiden luovutus myös muille on mahdollista, osakeyhtiö ei voi enää olla Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisö. Tällöin osakeyhtiön palveluksessa olevien henkilöiden eläketurva siirtyy KVTEL:n alaisuudesta TEL:n piiriin.

Myös yhdistys, jossa on jäsenenä yksinomaan kuntia, kuntainliittoja ja niiden muodostamia yhdistyksiä, voi niin halutessaan liittyä eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi.

Kunnallisen eläkelaitoksen ohjesäännössä on tarkemmat määräykset siitä, miten yhdistys voi liittyä Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi. Ohje-

Lainopillinen osasto

7.4.1988

säännön mukaan liittyminen voi tapahtua ainoastaan kalenterivuoden alusta lukien. Tätä määräystä sovelletaan myös osakeyhtiöihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut TEL:n mukaisen perusvakuutuksen ehdot. Niiden mukaan vakuutuksenottajan, joka haluaa irtisanoa vakuutus-sopimuksen, on tehtävä se kirjallisesti viimeistään kolmea kuukautta ennen vakuutuskauden päättymistä. Myös sellaisen yksityisen työnantajan, joka voi liittyä Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi, tulisi noudattaa vakuutusehtojen mukaista irtisanomista. Vakuutus päättyy kuitenkin lain nojalla siitä alkaen kun työnantaja on hyväksytty Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi. Käytännössä irtisanominen olisi tehtävä syyskuussa ja jäsenyhteisöksi liittymistä koskeva hakemus viimeistään ennen vuodenvaihdetta.

Osakeyhtiön tai yhdistyksen liittyessä Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi eläketurva siirtyy KVTEL:n alaisuuteen siitä alkaen, kun työnantaja on hyväksytty jäsenyhteisöksi. Työsuhteet katkeavat eläketurvan kannalta ja KVTEL-eläkeoikeuden saaminen edellyttää kuukauden pituista palvelusta KVTEL:n piirissä. Aikaisemmasta TEL-vakuutuksesta muodostetaan vapaakirja. Eläketurvan sisältö määräytyy samoin kuin edellä kohdassa 1.5. on selostettu.

Työnantaja on saattanut järjestää ennen siirtymistä työehtosopimukseen tai omiin eläkesääntöihin perustuvia sellaisia lisäetuja, joita ei voida rekisteröidä. Jäsenyhteisö on itse maksanut nämä lisäedut ja tällainen järjestely on ollut rinnan lakisääteisen TEL-vakuutuksen ohella. Nämä lisäedut voivat olla voimassa ainakin siirtymähetkeen saakka ja niistä vastaa jäsenyhteisö. Eläketurvaa maksetaan tällöin kolmesta eri paikasta, TEL-laitoksesta, työnantajalta suoraan ja KVTEL:n alaisen palvelun osalta Kunnallisesta eläkelaitoksesta.

1.8

Siirtyminen LEL:n piiristä VEL:n tai KVTEL:n piiriin

Valtion tai kunnan työsuhteessa olevien LEL-alalla työskentelevien eläketurva määräytyy VEL:n tai KVTEL:n mukaisesti, milloin henkilö on pysyväksi ja ympäri vuoden kestäväksi tarkoitettussa työsuhteessa. Käytännössä siirtymistä LEL:n piiristä VEL:n tai KVTEL:n piiriin aiheutuu silloin, kun työntekijän työala muuttuu muuksi kuin LEL-alaksi ja silloin, kun työsuhte muuttuu pysyväksi ja ympäri vuoden kes-

MCSII

Lainopillinen osasto

7.4.1988

täväksi työsuhteeksi. Käytännön ongelmana on ollut siirtymisajankohdan todentaminen.

Toistaiseksi tehty työsopimus katsotaan pysyväksi ja ympäri vuoden kestäväksi tarkoitetuksi. Tällaisen sopimuksen tehneet LEL-alalla työskentelevät kuuluvat siis VEL:n tai KVTEL:n alaisuuteen. Määräaikaisen tai määrättyä tehtävää varten työsopimuksen tehneet LEL-alalla työskentelevät kuuluvat LEL:n alaisuuteen. Ratkaisevaa on siis sopijapuolten tarkoitus työsopimusta tehtäessä eikä työsuhteen tosiasiallinen kesto. Erityisesti on huomattava, että pitkiksi ajoiksi, jopa vuosiksi tehty määräaikainen työsopimus kuuluu LEL:n piiriin.

Jos ei muuta voida osoittaa, suullisesti solmittu työsopimus katsotaan määräajaksi tai määrättyä tehtävää varten tehdyksi sopimukseksi, jolloin siihen on sovellettava LEL:a. Tämä perustuu LEL Työeläkekassan ja Kunnallisen eläkelaitoksen sopimaan käytäntöön.

Jos määräaikaisessa työsuhteessa olevan työntekijän työn luonne saman työsuhteen jatkuessa vaihtelee siten, että hän osan vuotta työskentelee LEL-töissä ja osan vuotta muissa töissä, työsuhdetta on arvoستeltava yhtenä kokonaisuutena. Työntekijän kuulumisen LEL:n taikka VEL:n tai KVTEL:n piiriin määräytyy sen mukaan, millaista työtä työsopimus pääasiassa edellyttää.

VEL-lisäeläkkeessä ja KVTEL-lisäeläkkeessä otetaan huomioon valtion tai kunnallinen LEL-palvelus eläkkeeseen oikeuttavana palvelusaikana. KVTEL:n mukaan edellytyksenä on, että KVTEL:n alainen palvelus (eli palvelus siltä osin kuin siitä on maksettu KVTEL-maksut) on jatkunut vähintään kuukauden ja että työsuhde kokonaisuudessaan (LEL + KVTEL) täyttää lisäeläketurvan karenssit. VEL:n mukaan riittää, että työsuhde kokonaisuudessaan täyttää lisäeläketurvan karenssit, vaikkapa pelkästään LEL-työsuhteena. Samaan palvelusaikaan perustuva eläkeoikeus (LEL-osuus) vähennetään VEL- tai KVTEL-eläkkeestä siitä alkaen, kun työntekijällä on oikeus eläkkeeseen LEL:n nojalla.

2

Eläketurvan muutos julkiselta sektorilta yksityiselle sektorille

Milloin valtion laitos tai Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisö muuttuu yksityiseksi, eläketurva siirtyy VEL:n tai KVTEL:n alaisuudesta TEL:n pii-

MCSII

Lainopillinen osasto

7.4.1988

riin. TEL:n mukaisen eläkkeen saaminen edellyttää palveluksen jatkumista vähintään kuukauden siirtymisen jälkeen. Vanhuuseläkkeen saamisen osalta ei näissä tilanteissa tule ongelmia, koska VEL:n ja KVTEL:n perusturvan mukainen eläkeikä on sama kuin TEL:n yleinen eläkeikä. Vanhuuseläkkeen varhentaminen ei kuitenkaan ole vielä julkisella sektorilla mahdollista.

Jos työnantaja yksityistämisen jälkeen järjestää lisäetuja työntekijöilleen, niihin on mahdollista sisällyttää myös VEL- tai KVTEL-vapaakirjan määräisen eläkkeen osan saaminen samanaikaisesti muun eläketurvan kanssa.

2.1

Valtion yhteisö tai laitos yksityiseksi

Kun valtion laitos muuttuu yksityiseksi laitokseksi, valtion palvelus katkeaa, henkilölle syntyy VEL-vapaakirja ja eläketurva siirtyy TEL:n piiriin.

Kun valtion yhteisö tai laitos on muuttunut yksityiseksi valtioenemmistöiseksi osakeyhtiöksi, yhtiön palvelukseen siirtyvälle henkilökunnalle on järjestetty määrätyin edellytyksin VEL:a vastaavat eläke-edut eli samat edut, jotka siirtyvällä henkilöstöllä on valtion palveluksessa ollut. Tämä vapaamuotoinen lisäeläketurva on toteutettu eläkesäännön avulla (Vapo Oy, Televa Oy, Postipankki Oy).

2.2

Kunnallinen yhteisö tai laitos yksityiseksi

Milloin jokin kunnallinen toiminta yksityistetään (esimerkiksi siten, että kunnan aiemmin suoraan omistama sähkölaitos muutetaan osakeyhtiöksi) tai jos osakeyhtiö tai yhdistys ei voi enää olla Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisö, siirtyvän henkilöstön kunnalliset palvelussuhteet katkeavat eläketurvan kannalta. Siirtyvän henkilöstön eläketurva siirtyy TEL:n alaisuuteen siitä alkaen, kun työnantaja lakkaa olemasta Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisö. KVTEL:n alaisesta palveluksesta muodostetaan vapaakirja, jonka karttumisprosentti on 2 ja vanhuuseläkeikä sama kuin TEL:n yleinen vanhuuseläkeikä eli 65 vuotta.

Jos siirtyneellä henkilöllä on kunnallista palvelusta yhteensä vähintään kymmenen vuotta, hänellä saattaa olla oikeus lisäeläketurvan mukaiseen ns. irtisanomissuojaeläkkeeseen Kunnalliselta eläkelaitok-

Lainopillinen osasto

7.4.1988

selta eläketapahtuman sattuessa. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilö oli irtisanottu ilman omaa syytään ja ettei henkilö eläkkeen alkaessa enää ole muussa palvelussuhteessa, josta karttuu eläkeoikeutta.

2.3

Työntekijä siirtyy toisen työnantajan palvelukseen

Työntekijän siirryessä julkisen työnantajan palveluksesta yksityisen työnantajan palvelukseen työsuhde katkeaa. Myös niissä tapauksissa, joissa julkisen työnantajan jokin toiminta on siirretty yksityisen työnantajan hoidettavaksi, työntekijöiden julkinen palvelussuhde päättyy ja uusi yksityinen työsuhde alkaa, vaikka työskentelyä jatkettaisiin samassa työpaikassa. Käytännössä tällaisia tilanteita on syntynyt esimerkiksi silloin, kun jonkin sairaalakuntainliiton siivous on siirretty yksityisen työnantajan hoidettavaksi.

3

Julkisen sektorin sisäiset siirtymiset

3.1

Julkisyhteisön sisäiset siirtymiset

Valtion palvelus jatkuu yhdenjaksoisena, kun henkilö siirtyy valtion laitoksen palveluksesta välittömästi toisen valtion laitoksen palvelukseen.

Kunnallisen palvelussuhteen ei katsota keskeytyvän kunnallisen jaoituksen muuttumisen, jäsenyhteisön laitoksen, liikkeen tai kiinteistön toisen jäsenyhteisön omistukseen siirtymisen taikka jäsenyhteisön tietyn toiminnan toisen jäsenyhteisön toiminnaksi siirtymisen johdosta. Muutoin palvelussuhteet eri jäsenyhteisöihin ovat erillisiä palvelussuhteita.

3.2

Julkisyhteisöjen väliset siirtymiset

VEL:n ja Kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön (KES) muutosten johdosta lisäeläketurvan mukaisen eläkkeen saaminen toisesta julkisesta järjestelmästä (valtio, Kansaneläkelaitos, Suomen pankki, evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta, Ahvenanmaan maakunta tai Kunnallinen eläkelaitos) aiheuttaa myös toisen julkisen järjestelmän eläkeoikeuden saamisen lisäeläketurvan tasoisena samasta ajankohdasta. Tämä lisäeläkeoikeuden laukeaminen

Lainopillinen osasto

7.4.1988

koskee sekä hallinnollisesta syystä että oma-aloitteisesti tapahtuneita siirtymisiä.

Lisäeläketurvan saamiseen edellytettäviä vähimmäispalvelusaikoja laskettaessa otetaan huomioon myös palvelus toisessa julkisessa järjestelmässä. Muutos ei vaikuta julkisten eläkejärjestelmien eläkkeeseen oikeuttavan palvelusajan huomioon ottamiseen. Kumpikin eläke lasketaan omilla palkoillaan ja myönnetään ja maksetaan erikseen. Muutoksen johdosta julkisen sektorin lisäeläkkeeseen oikeutettu eläkkeensaaja siis saa koko julkisella sektorilla karttuneen eläketurvansa samanaikaisesti vähentämättömänä täytettyään lisäeläketurvan eläkeiän.

Yksityinen valtionapua saava VAL-laitos voidaan kunnallistaa. Myös VALTAVA-laitos voidaan kunnallistaa. Tällöin eläketurva siirtyy VEL:n piiristä KVTEL:n piiriin. Myös näissä tilanteissa henkilö saa VEL:n ja KVTEL:n mukaiset eläkkeet samanaikaisesti edellä esitetyn mukaisesti lisäeläketurvan tasoisina.

Aiemmin voimassa olleet erityislait eläkejärjestelyistä on kumottu 1.1.1987 lukien, mutta niitä sovelletaan edelleen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin siirtymisiin.

4

Yhteenveto eläketurvasta eläkejärjestelmien välisissä siirroissa

Kun yksityinen työnantaja siirtyy KVTEL:n tai VEL:n piiriin tai kun valtion tai kunnallinen yhteisö tai laitos siirtyy TEL:n piiriin, mukana siirtyvien työntekijöiden työsuhteet katkeavat eläketurvan kannalta ja siirtymisen jälkeisen eläkelain alaisuuteen tuleminen edellyttää kuukauden odotusajan kulumista.

Siirtyneelle henkilölle syntyy tällaisen omistajavaihdoksen johdosta eri eläkkeet siirtymistä edeltäneeltä ja sen jälkeiseltä ajalta. Kummankin eläkkeen saamisen edellytykset ja määrä määräytyvät omien sääntöjensä mukaan. Eläkeoikeus ratkaistaan erikseen ja eläke maksetaan erikseen kummastakin eläkejärjestelmästä. Myös muutoksenhaku päätöksistä tapahtuu eri eläkejärjestelmiin.

Lainopillinen osasto

7.4.1988

5

Eräitä erityistilanteita

5.1

Työkyvyttömyyseläke

Eri eläkejärjestelmien työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset eli työkyvyttömyysmääritelmät eroavat toisistaan (yleinen ja ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmä). Yksityisen sektorin työeläkelakeihin ei sisälly VEL:n ja KVTEL:n sisältämää säännöstä, jonka mukaan viranhaltijalla ja työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen palveluksen päätyttyä, jos hän on saanut oikeuden myöhempään virkattai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaan TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun työkyvyttömyyseläkkeeseen (laukaisuperiaate).

Käytännön ohjeena on kuitenkin noudatettu sitä periaatetta, että aikaisempiin työsuhteisiin perustuva vapaakirjasta vastaava yksityisen sektorin eläkelaitos noudattaa muun ansioeläkejärjestelmän eläkelaitoksen ratkaisulinjaa silloin, kun tämä toinen laitos vastaa hakijan täysitehoisesta eläketurvasta. Tämän johdosta siirtymistilanteissa työkyvyttömyyseläkkeen saa yleensä aina samanaikaisesti molempien eläkejärjestelmien alaisesta palveluksesta, vaikka eri järjestelmien työkyvyttömyysmääritelmät eroaisivatkin toisistaan.

5.1.1

Rajoitussäännös

Milloin työkyvyttömyys aiheutuu sellaisesta sairaudesta, viasta tai vammasta, joka työntekijällä oli jo työsuhteen alkaessa, hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen tämän työsuhteen perusteella vain, jos hän on tullut työkyvyttömäksi aikaisintaan vuoden kuluttua työsuhteen alkamisesta (TEL 4 §:n 4 mom.)

Rajoitussäännös on samankaltainen sekä TEL:ssa, VEL:ssa että KES:ssä, mutta TEL:ssa puhutaan työsuhteen alkamisesta, VEL:ssa palveluksen alkamisesta ja KES:ssä kunnallisen palvelussuhteen alkamisesta. Rajoitussäännöstä säädettäessä ei ole otettu huomioon eläketurvan siirtymistilanteita. Rajoitussäännös on luonteeltaan suojasäännös.

Silloin kun työntekijän työoikeudellinen työsuhde on eläketurvan siirtymisestä huolimatta yhdenjaksoinen, rajoitussäännöstä ei pääsääntöisesti tulisi soveltaa

MCSII

Lainopillinen osasto

7.4.1988

siirtymistilanteissa. Ainoastaan, milloin rajoitussäännöstä soveltamatta eläketurva siirtymisen johdosta muodostuisi kohtuuttomaksi henkilön työhistoriaan nähden, rajoitussäännöstä voitaisiin soveltaa, jos muut edellytykset täyttyvät.

5.2

Tuleva aika

Milloin työsuhde on siirtymisen johdosta eläketurvan kannalta katkennut, siirtyneelle henkilölle laskeaan eri eläkkeet siirtoa edeltäneen ja sen jälkeisen palveluksen osalta. Se, kumpaan eläkkeeseen tulee liitettäväksi tuleva aika, riippuu siirtymisen jälkeisen palveluksen kestosta.

Ellei palvelus siirtymisen jälkeen ennen eläketapahtumaa ehtinyt jatkua vähintään neljää kuukautta, tuleva aika liitetään siirtoa edeltäneeseen palvelukseen ja tulevan ajan palkka lasketaan siirtoa edeltäneiden ansioiden perusteella. Tulevan ajan eläkkeen karttumisprosentti on myös siirtoa edeltäneen eläketurvan karttumisprosentin mukainen.

Kun palvelus siirron jälkeen ennen eläketapahtumaa on jatkunut vähintään neljä kuukautta, tuleva aika liitetään siirron jälkeiseen palvelukseen ja laskeaan siirron jälkeisten ansioiden perusteella. Tulevan ajan karttumisprosentti on tällöin siirtymisen jälkeisen eläketurvan mukainen. Tulevan ajan karttumisprosentti vaihtelee siirtymistilanteissa näin ollen 1,5 prosentista 2,2 prosenttiin riippuen siitä, minkä eläkelain alaiseen palvelusjaksoon tuleva aika liittyy.

Koska tuleva aika lasketaan eläkeikään saakka, VEL:n tai KVTEL:n alaisuuteen siirtyneen henkilön tuleva aika saattaa olla TEL:n mukaista tulevaa aikaa lyhyempi (lyhimmillään 53 vuoden ikään). Lisäeläketurvan mukainen eläkeikä saavutetaan jo neljän kuukauden palveluksen perusteella (KVTEL:n osalta edellyttäen että kunnallista palvelusta tuleva aika mukaan lukien on yhteensä 3 vuotta). Näissä tilanteissa tulevan ajan liittyminen julkisen eläkejärjestelmän alaiseen palvelukseen saattaa merkitä eläketurvan heikkenemistä, jota ei kokonaan korvaa julkisen eläkejärjestelmän suurempi karttumisprosentti.

Valtion eläkelain mukaan neljän kuukauden aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös työkyvyttömyyden alkamisen jälkeistä aikaa silloin, kun henkilöllä on oikeus sairausajan palkkaan. Tuleva aika voi siis

MCSII

Lainopillinen osasto

7.4.1988

liittyä ennen työkyvyttömyyden alkamista alle neljä kuukautta, mutta sen jälkeinen aika mukaanluettuna yhteensä yli neljä kuukautta jatkuneeseen valtion palvelukseen.

5.3

Harkinnanvarainen eläkepalkka

Milloin eläkkeen perusteena oleva palkka eläkkeenhakijan tai edunjättäjän viimeisessä tämän lain alaisessa työsuhteessa on poikkeuksellisesta syystä ollut alhaisempi kuin hänen palkkansa samassa työsuhteessa ennen tällaisen syyn ilmaantumista niin pitkänä aikana, että suurempaa palkkaa voitiin pitää vakiintuneena, ja jos tällä seikalla on olennainen vaikutus eläketurvaan, pidetään eläkkeen perusteena olevana palkkana sitä keskimääräistä työansiota, joka hänellä olisi ollut, jollei mainittua syytä olisi esiintynyt. (TEL 7 §:n 2 momentti).

TEL:ssä puhutaan harkinnanvaraisen palkan kohdalla viimeisestä tämän lain alaisesta työsuhteesta, VEL:ssä viimeisestä tämän lain tarkoittamasta palveluksesta ja KES:ssä viimeisestä tämän eläkesäännön alaisesta palvelussuhteesta. Ansion tulee olla vakiintunut samassa työsuhteessa, samassa palveluksessa ja samassa palvelussuhteessa.

Eläkkeensaajan kannalta harkinnanvaraisen palkan soveltamisella saattaa olla olennainen merkitys, varsinkin jos tuleva aika liittyy lyhyen aikaa siirtymisen jälkeen jatkuneeseen palvelukseen ja ansiotaso siinä on poikkeuksellisesta syystä alhainen. Erityisesti, milloin rajoitussääntöä ei voida soveltaa tällaiseen palvelukseen, eläketurva saattaa olla epäsuhteessa työhistorian aikaiseen ansiotasoon.

Harkinnanvaraista palkkaa koskevia säännöksiä laadittaessa ei ole otettu huomioon siirtymistilanteita. Siirtymistilanteessa on kysymys työoikeudellisesti yhdenjaksoisesta työsuhteesta ja säännöksen soveltaminen on harkinnanvaraista. Tätä säännöstä voidaan soveltaa siirtymistilanteessa siten, että ansiotason alentumista ja vakiintumista arvioitaessa voidaan ottaa huomioon myös ennen siirtymistä ollut ansio.